

PUŁTUSK, powiat serocki ziemi zakroczymskiej województwa mazowieckiego (ob. powiat pułtuski, województwo mazowieckie), dekanat pułtuski, diecezja płocka (ob. j.w.), kościół kolegiacki pw. Zwiastowania Najśw. Marii Panny, kaplica-mauzoleum biskupa Jędrzeja Noskowskiego, sklepienie i ściany prezbiterium i nawy głównej, kompletna polichromia renesansowa; w ścianie wschodniej, pod i w prawej górnej niszy relikty polichromii późnobarokowej

Datowanie (z fazami)

Faza I – 1555-1560

Faza II – 1737-1740

Fundator / fundatorzy (odpowiednio do faz)

Faza I – biskup płocki Jędrzej Noskowski (1492-1567, rządy od 1546)

Faza II – władze kolegium kapituły kolegiackiej

Wykonawcy (osoby, warsztat, krąg artystyczny) – pierwotni i wtórni

Faza I – proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka, wyk. Wojciech z Warszawy, współpraca: Stanisław z Łomży i Stanisław z Liwa, oraz Stanisław Pieczonka z Warszawy (atryb.)

Faza II – nieustalony warsztat lokalny

Historia powstania

Pułtusk był od XIII w. kolejno grodem książęcym i kasztelańskim, a później drugim po Płocku miastem (lokacje: książęca 1257, biskupia ok. 1339) rezydencjonalnym biskupów płockich nad Narwią i wchodził w skład dużego kompleksu dóbr ziemskich w widłach Bugu i Narwi. Początkowo osada zw. Suchodolskiem była rozplanowana na południe od dzisiejszego centrum (tzw. Stare Miasto z późniejszym parafialnym kościołem Najśw. Marii Panny z ok. 1560 r.), w 1. poł. XV w. przeniesiona na wyspę okoloną rozlewiskami Narwi, która obszarem obejmowała też dawny gród (późniejszy zamek biskupi). Początkowo siedzibą parafii był do 1449 r. zlokalizowany na podgrodzium kościół św. Marii Magdaleny.

Początki obecnej kolegiaty, usytuowanej w północnej części wyspy obejmującej część kościelną z budynkami kanonii i pomocniczymi, sięgają przełomu lat 30. i 40. XV w. i mają związek z fundacją ówczesnego biskupa płockiego Pawła Giżyckiego (ok. 1400-1463, rządy od 1439) herbu Gozdawa. Kolegiata erygowana 1449, początkowo jednonawowa z krótszym, zamkniętym prosto prezbiterium (typ przejęty z kolegiaty prymasowskiej w Łowiczu), 2. poł. XV-1. poł. XVI w. dodane po bokach po trzy kaplice mieszczkańskie, brackie i rycerskie (notowany m.in. murator Piotr z Pułtuszka), tworzące nawy boczne bazyliki. Rozbudowa renesansowa 1546-1551 z fundacji biskupa Jędrzeja Noskowskiego herbu Łada (1492-1567, rządy od 1546), wg planów bud. Giovanniego Battisty Venetusa z Płocka (notowany tamże od 1531-zm. 1567) z wydłużeniem zamkniętego wielobocznie prezbiterium, budową zespołu przyściennych filarów i rozpięciem nad chórem kapłańskim i nawą główną jednego, wspólnego sklepienia z regularną siecią sklepienną wg koncepcji Sebastiana Serlia na podstawie antycznych wzorów rzymskich, następnie wykonanie wg projektu tegoż kompletnej iluzjonistycznej dekoracji malarskiej wnętrza prezbiterium i nawy głównej – wyk. mal. Wojciech z Warszawy, przy udziale w 1556 r. Stanisława z Łomży i Stanisława z Liwa, za 216 florenów. Prace zakończone w 1560 r. Równoległe – w okresie kilku sezonów: przed 1553-1554 – budowa przy ostatnim przęśle prezbiterium południowej centralnej kaplicy kopołowej-mauzoleum grobowego biskupa Noskowskiego (proj. G.B. Venetus, dekoracje malarskie: Wojciech i Stanisław Pieczonka z Warszawy, atryb.). W 1559 r. zakupiony w Italii obraz ołtarzowy *Opłakiwanie Jezusa*, wg kompozycji Michelangela Buonarrotiego dla Vittorii Colony, w 1561 r. w ścianę południową wstawiony zamówiony w Krakowie, w pracowni Santiago della Camilla zw. Guccim Fiorentinem, kamiennie-marmurowy nagrobek, niedostosowany do jej podziałów (częściowo przesłonięto cztery nisze). W 1613 r. pożar wnętrza, remont 1615-1617 z likwidacją okien w nawie głównej oraz zatynkowaniem malatury renesansowej, wymianą więźby i pokrycia dachu z nową sygnaturką, wyk. Jakub Sidak, 1655-1656 zdewastowany przez Szwedów, od 1699 r. kompleksowa przebudowa z nową aranżacją wnętrza z fundacji biskupa Ludwika Bartłomieja Załuskiego (1661-1721, rządy od 1699) – w kaplicy fundacja nowego ołtarza, być może wtedy

wykonanie późnobarokowej polichromii z programem figuralnym – odpowiadającej fazie II; 1738-1740 remont kaplicy z podniesieniem murów wokół tamburu i czaszy, nowym namiotowym dachem oraz wybieleniem całego wnętrza, odnotowane w protokole wizytacji w 1775 r. W XVI lub XVII w. był to miejsce przechowywania Najśw. Sakramentu, a ołtarz wyróżniono przywilejem odpustu dusz czyścicówych.

Przekształcenia, remonty, konserwacje

W 1786 r. powódź, następnie remont połączony z podniesieniem poziomu posadzki; 1832-1835 w ramach kompleksowego remontu wg planów arch. Andrzeja Gołońskiego i Wacława Ritschla z kolejnym podniesieniem murów do wysokości prezbiterium i przebicciem nowego wejścia do kaplicy bpa Noskowskiego z nawy bocznej (mul. Jabłoński) i uproszczenie zadaszienia, oraz wykonanie nowej, neostylowej polichromii wnętrza niewiadomego autorstwa (udokumentowana fotografią z 1935 r.). W 1875 r. kolejny pożar, następuje remont dachów, kolejny remont 1909-1910 z nadzorem Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości, kier. arch. Stefan Szyller. W czerwcu 1935 r. odkrycie malatury w związku z przygotowaniem do wykonania nowej polichromii autorstwa Władysława Drapiewskiego, zabezpieczone, remonty konserwatorskie 1945 do 1953, kolejne prace w 1971 r. Po powodzi w 1979 r. kompleksowe prace przy zabezpieczeniu i konserwacji wyposażenia, 1987-1988 i od 1994 do 2009 r. profesjonalna konserwacja i częściowa rekonstrukcja polichromii renesansowej, w ramach większego projektu badawczo-odkrywkowo-konserwatorskiego w prezbiterium i nawie głównej, kier. prof. Stanisław Stawicki (ASP Warszawa), wyk. Krzysztof Kudelski, Andrzej Wróbel z zespołem: Renatą Markowską, Markiem Kudelskim, Stanisławem Stoniem i Markiem Zielińskim.

Kompozycja / układ

Faza I – ściany: płaskie, wytynkowane, z ukształtowanymi płytko profilami poziomych podziałów i gzymśów, z generalnym podziałem na dwie strefy, w których na osi wnęki (w północnej arkada dawnego wejścia przesunięta ku zachodowi i zwężona, z uwagi na filar przyścienny w prezbiterium, w zachodniej wtórnie przebita na osi dawnej nawy bocznej i zniesionej zakrystii wikariackiej), po bokach hemisferyczne wnęki na dwóch poziomach (w ścianie południowej częściowo zasłonięte strukturą kamiennieo-marmurowego nagrobka biskupiego, otoczoną wąskim czarnym pasem *Schattenarchitektur*): iluzjonistyczne podziały architektoniczne *en grisaille* z lizenami wypełnionymi w płycinach ornamentem kandelabrowym, we wnętrzach wnęk na bokach po trzy pionowe cynobrowe pasy, konchy z imitacją podziałów parasolowych z białymi i czarnymi polami, opaski konch z czarnymi guzkami); w podniebiu arkady wejścia przedzielone pasami cynobru ciemnoszare kwadratowe kasetony, z jasnymi tłami i rozetami roślinnymi z cynobrowymi otokami środków. W ścianach tarczowych kompozycje figuralne: we wschodniej Sąd Ostateczny (zachowany częściowo, z centralną postacią Jezusa-Salvatora Mundi na tarczy, po bokach lilia i miecz, wokół rzędy obłoków z aniołami dmącymi w trąby, niżej po bokach w dwóch grupach Maria i św. Jan Chrzciciel (grupa Deesis) oraz kolegium apostołskie, w dolnym prawym rogu paszcza Lewiatana z licznymi postaciami diabłów; w zachodniej Nawrócenie Szawła na drodze do Damaszku, z ujętą realistycznie z lewej strony weduta miasta średniowiecznego na wysokim, skalnym cyplu rzeki, w środku zarys grupy figuralnej z trzema (?) postaciami rycerzy na koniach, z chartem, po prawej stronie w tle gęsty las; na północnej fragment iluzjonistycznej architektury arkadowej o skomplikowanym układzie w dwóch planach, o cechach renesansowych.

Kopuła: wsparta na pendentywach z kolistym gzymsem, ośmiobocznym tamburem z zamkniętymi półkuliście czterema oknami (północne wtórnie zaślepione, z wymalowanymi podziałami) i przekątniowymi niszami, parasolową czaszą. W pendentywach gzymсы białe z czarnymi i cynobrowymi liniami, na ciemnoszarym tle bogate, gęste plecionki roślinne z postaciami aniołów i puttów, z umieszczonymi centralnie, flankowanymi przez putta, wykrojowymi kartuszami z herbami: Łada (z insygniami biskupimi – Jędrzeja Noskowskiego w narożniku południowo-wschodnim), Prawdzic, Wieniawa i Gozdawa; w tamburze iluzjonistyczne obramienia architektoniczne otworów (analogiczne z tymi w ścianach), między nimi w narożach motywy kandelabrowe na ciemnym tle. W czaszy otwarte niebiosa z gwiazdami – granatowe tło z gwiazdami, w szczycie dysk solarny, całość dzielona trzydziestoma dwoma prętami z wplecionymi między nimi pędami winorośli.

Faza II - ściana wschodnia, pod prawą górną niszą fragment polichromii późnobarokowej z płyciną i kontrpłyciną *en grisaille*, w niej malowany ugięty asymetryczny ornament roślinny, w górnej lewej części tejże niszy niewielki pasowy fragment o nieregularnej dolnej linii, z widoczną górną częścią postaci młodego strzelca zwróconego w $\frac{3}{4}$ w prawo, w czerwonej szacie / płaszczu i opaską na głowie, napinającego łuk – najprawdopodobniej część sceny *Męczeństwo św. Sebastiana*.

Ikonomia

Faza I – elementy architektoniczne w iluzjonistycznej polichromii wnętrza kaplicy biskupiej zaprojektowano w powiązaniu z analogicznymi elementami (nisze hemisferyczne) w prezbiterium i nawie kolegiaty. Program ideowo-treściowy rekonstruowali kolejno Janina Ruszczykówna, Jerzy Z. Łoziński, Maria Puciata i Jerzy Miziołek. Kaplica zwyczajowo łączyła funkcję kultową i sepulkralną, w której poszczególne elementy: wystrój architektoniczny (symbolika kształtów i liczb: 8, 4 i 32, związanych z doskonałością i nieskończonością, w związku z neoplatońską ideą harmonii sfer) i malarski (sceny *Sądu Ostatecznego* i *Nawrócenia się Szawła*, zespół herbów Królestwa i fundatora, symbolika eucharystyczna i eschatologiczna wici roślinnych i winorośli, neoplatoński symbol solarny w szczyście czaszy kopuły zw. *oculus mundi-oculus coeli / Sol iustitiae* z proroctwa Malachiasza – miejscu zarezerwowanym dla przedstawień Boga), ołtarz z obrazem kultowym *Piety* (symbolika eucharystyczna i donosząca się do dogmatu o orędowniczej roli Marii w odkupieniu win ludzkości) i nagrobek (posągi pierwszych apostołów – św.św. Piotra i Pawła, misjonarzy i założycieli Kościołów Zachodu i Wschodu), współtworzyły go. Zapewne pierwotną ideą fundatora, autora programu we współpracy z projektantem i wykonawcami, było stworzenie w kaplicy idealnej sfery sakralnej, mającej w upamiętnieniu biskupa Noskowskiego i dzięki przechowywaniu tutaj Najśw. Sakramentu oraz sprawowanej tutaj liturgii i modlitwom wiernych wynosić ich (oraz jego własną duszę i pamięć o nim samym) ku doskonałości i Bogu. Pełna rekonstrukcja – wobec braku figurach w niszach i uszkodzeniu dekoracji na ścianach zachodniej i północnej – nie jest obecnie możliwa.

Faza II – z uwagi na niewielki obszar zachowanych relikwów niemożliwa jest ocena dawnego zespołu, obejmującego zapewne elementy architektoniczne z ornamentyką, jako tło dla scen figuralnych, m.in. poświęconych św. Sebastianowi.

Analiza formalno-stylistyczna

Faza I – pułtуска kaplica biskupa Noskowskiego, której dekorację malarską zaprojektował niemal na pewno także G.B. Venetus, różni się wyraźnie od pozostałych partii malatur w chórze i nawie kolegiaty oraz w kościołach parafialnych w Broku i Brochowie (oraz Ciekusynie). Wnętrze kaplicy cechuje przemyślana kompozycja, dzieląca je na trzy strefy: dolną, architektoniczną, o regularnych podziałach wszystkich ścian, z dwiema parami ustawionych jedno nad drugimi konchowych wnęk flankujących arkady (pierwotnie kaplica była otwarta tylko do prezbiterium, zaś przesunięcie otworu wejściowego na osi ściany wynikało z umiejscowienia tam filara), środkową – ze ścianami tarczowymi, pendentywami i tamburem, i górną, zdominowaną przez wyobrażenia figuralne w bogatej oprawie ornamentalnej. O ile elementy części dolnej we wzbogaconym kształcie nawiązują wyraźnie do detali z prezbiterium i nawy, o tyle strefa górna razem z dekoracjami w podniebiu czaszy kopuły są wyjątkowo bogate i należą do ścisłego kanonu malarstwa dobrego renesansowego w Polsce. Zastosowana konstrukcja architektoniczna – lombardzka w genezie, wsparta na pendentywach kopuła z tamburem i czaszą typu parasolowego – umożliwiała stworzenie wielkoformatowych scen na ścianach tarczowych. Na ścianie ołtarzowej była to rozbudowane przedstawienie *Sądu Ostatecznego*, naprzeciw – *Nawrócenie św. Pawła*, na ścianie północnej, ponad łukiem arkady wejściowej – iluzjonistyczna architektura, natomiast ścianę południową z zamkniętym półkolistym oknem projektant i malarz udekorowali rozbudowanym obramieniem architektonicznym i rozbudowanymi przedstawieniami herbów Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego; w pendentywach program ten uzupełniły cztery herby związane z fundatorem, ujęte w nowatorskie kartusze wykrojowe o weneckiej, serliańskiej genezie oraz pary puttów i umieszczony powyżej rząd aniołków buszujących w obfitej wici roślinnej. Tambur zredagowano podobnie, umieszczając między iluzjonistycznymi obramieniami okien i nisz bardzo

zbliżone floratury. Czasę wypełniły ułożone naprzemiennie pasy gwiazd i winorośli. Jeśliby traktować dekorację malarską tego mauzoleum jako twórcze rozwinięcie koncepcji malarstwa monumentalnego zapoczątkowanej w wawelskiej kaplicy biskupa Tomickiego (1530–1532, proj. i wyk. Bartholomeo Berrecci da Pontassieve z warsztatem) to należy stwierdzić, iż Venetus wraz z wyraźnie dążyli do możliwie najwierniejszego odtworzenia iluzji monumentalnej i małej architektury, natomiast w zakresie kreacji figuralnej i ornamentalnej, głównie z powodu silnego wpływu wzornictwa odpowiednio lombardzkiego i południowoniemieckiego, nastąpiło stopniowe odejście od tradycji „klasycznego” renesansu florenckiego. Cechą skazującą na środkowoeuropejskie wykształcenie malarza jest też typowy dla tego regionu realizm, odmienne od klasycyzującego włoskiego modelunku drapowanie materii szat oraz wyraźne zacięcie rodzajowe, widoczne szczególnie w scenach zbiorowych. Biorąc pod uwagę bliski czas powstania dekoracji w kaplicy biskupiej w Pułtusku i w Boguszycach (1558) oraz bliskie związki obu fundatorów: Andrzeja Noskowskiego i Wojciecha Bogusławskiego z mazowieckim dworem królowej Bony można przyjąć – idąc za popartą źródłami sugestią Marii Łodyńskiej-Kosińskiej – iż Pieczonka był współautorem tego wybitnego w skali całego kraju malatury *al fresco*. Wykorzystany zespół wzorów graficznych objął zarówno inwencje Sebastiana Serlia (wykrojowe formy kartuszy herbowych w VII księdze traktatu – *Extrardinario libro*) jak i późnogotycko-renesansowe ryciny południowoniemieckie z przełomu XV i XVI w. – Hansa Leonharda Schäußeina (1480-1540; sceny Sądu Ostatecznego i Zesłania Ducha Św., obie wyd. 1507 w Norymberdze w tomie *Speculum passionis*, przedruk 1522 w Krakowie), Israela van Meckenema, Martina Schongauera i Mistrza ES (układy plecionek roślinnych i postaci puttów w wiciach). Faza II – zbyt małe reliktów niemożliwa jest ocena proveniencji i artystycznej genezy tego zespołu.

Źródła i literatura przedmiotu

M. Drankowska, *Dolne części ścian kaplicy bpa Noskowskiego*, PKZ Warszawa 1983; J. Wybiodowski, *Dokumentacja konserwatorska prac przeprowadzonych przy polichromii kaplicy bpa Noskowskiego*, PKZ Warszawa 1982.

J. Chyczewski, *Malowidła ściennie z połowy XVI wieku odkryte w kaplicy grobowej biskupa Andrzeja Noskowskiego przy kolegiacie w Pułtusku*, „Biuletyn Historii Sztuki i Kultury”, 4: 1935/1936, s. 26-34; idem, *Odkrycie renesansowej polichromii w Pułtusku*, „Życie Mazowsza. Miesięcznik Regjonalny”, 2: 1936, nr 1, s. 11-14; idem, *Kolegiata pułtуска na tle kościelnego budownictwa mazowieckiego XVI i XVII wieku*, Warszawa 1936, s. 30-31, il. 24; K. Dąbrowski, ; J. Ruszczyćówna, *Obraz Opłakiwania z kolegiaty w Pułtusku*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie”, 8: , 1964, s. 129-166; J. Z. Łoziński, *Program pułtuskiej kaplicy biskupa Noskowskiego*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 32: 1970, nr 3-4, s. 271-289; M. Puciata, *Malowidła ściennie w pułtuskiej kaplicy biskupa Andrzeja Noskowskiego*, „Rocznik Muzeum Mazowieckiego w Płocku”, 1974, z. 6, s. 43-94; A. Piesio, [Zniszczenia w kościołach Pułtуска spowodowane przez powódź 1979](#), „Ochrona Zabytków”, 32: 1979, s. 312 ; R. Kunkel, *Jan Baptysta Wenecjanin, budowniczy i obywatel płocki*, „BHS” XLV: 1983, nr 1, s. 33, il. 3; J. Miziołek, *Oculus Mundi... oculus coeli. Prolegomena do studium o kaplicy grobowej prymasa Uchańskiego*, [w:] *Między Padwą i Zamościem. Studia z historii sztuki i kultury nowożytnej ofiarowane Profesorowi Jerzemu Kowalczykowi*, red. M. i W. Boberscy, M. Morka, H. Samsonowicz, Warszawa 1993, s. 73-95; Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. X: *Dawne województwo warszawskie*, red. M. Omilanowska, J. Sito, z. 20: *Pułtusk i okolice*, oprac. zbior., Warszawa 1999, s. 65-69, fig. 14, 15, 138-144; S. Stawicki, *Renesansowa dekoracja malarska na sklepieniu Kolegiaty Pułtuskiej*, [w:] *Bazylika pułtуска. 550 lat świątyni i Kapituły Pułtuskiej*, red. W. Kosek, A. K. F. Wołosz, Pułtusk [2001], s. 75–84, il. nlb.; idem, *Dekoracja malarska na sklepieniu kolegiaty pułtuskiej. Odkrycie, konserwacja, rozwiązanie artystyczno-estetyczne*, „Ochrona Zabytków”, 2002, nr 3/4, s. 326–238, il. 1–3, 6, 9; R. M. Kunkel, *Kolegiata pułtуска – przemiany architektury i włoskie pierwowzory*, „Spotkania z Zabytkami”, 28: 2004, nr 11, s. 16-20; R. M. Kunkel, *Architektura gotycka na Mazowszu*, Warszawa 2006, s. 302-304; W. Kosek, R. Lolo, *Jak polerowano perłę, czyli o pracach konserwatorskich w pułtuskiej bazylice*

kolegiackiej w latach 1994–2009, [w:] *Ecclesia et civitas. Kościół w przestrzeni i kulturze miejskiej na przykładzie Pułtuska*. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Konserwatorskiej, Pułtusk 21–22 września 2009 roku, pod red. R. Lolo, Warszawa 2009, s. 96–99; M. Wardzyński, *Sztuka nowożytna na Mazowszu. Zarys problematyki*, [w:] *Dzieje Mazowsza*, t. 2: 1527–1795, red. J. Tyszkiewicz, Warszawa 2015, s. 638-639; idem, *Potęga iluzji – renesansowe polichromie w Pułtusku, Broku i Brochowie*, [w:] *Poza Warszawą*, red. A. Pieńkos, M. Wardzyński, t. 1: *Arcydzieła plastyki dawnej XII–XVIII wieku w świątyniach i rezydencjach Mazowsza*, red. M. Wardzyński, Warszawa 2018, s. 92-95; idem, *Malarstwo monumentalne doby nowożytnej na historycznym Mazowszu. Nowe kierunki i perspektywy badań*, [w:] *Inwentaryzacja i katalog zabytków jako podstawa ochrony i polityki konserwatorskiej. Metody, osiągnięcia, zamierzenia*, pod red. J. Lewickiego, Warszawa 2020, s. 122; K. Pucuća, *Italia pod niebem Mazowsza. Giovanni Battista Venetus w Pułtusku*, [w:] *Poza Warszawą*, t. 3: *Architektura i budownictwo XII-XVIII wieku*, red. M. Wardzyński, Warszawa 2021, s. 127-131; K. Korpała, w druku.

Fotografie:

Pułtusk, kościół kolegiacki pw. Zwiastowania Najśw. Marii Panny, boczna kaplica-mauzoleum biskupa płockiego Jędrzeja Noskowskiego, wnętrze, widok ogólny w kierunku północnym, polichromia renesansowa ścian i kopuły, 1554-1560, technika mieszana, proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka, wyk. Wojciech oraz Stanisław Pieczonka, obaj z Warszawy (atryb.), fot. MW, 2019

Pułtusk, kościół kolegiacki pw. Zwiastowania Najśw. Marii Panny, boczna kaplica-mauzoleum biskupa plockiego Jędrzeja Noskowskiego, ściana wschodnia, scena *Sąd Ostateczny*, polichromia renesansowa, 1554-1560, technika mieszana, proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka, wyk. Wojciech oraz Stanisław Pieczonka, obaj z Warszawy (atryb.), fot. MW, 2019

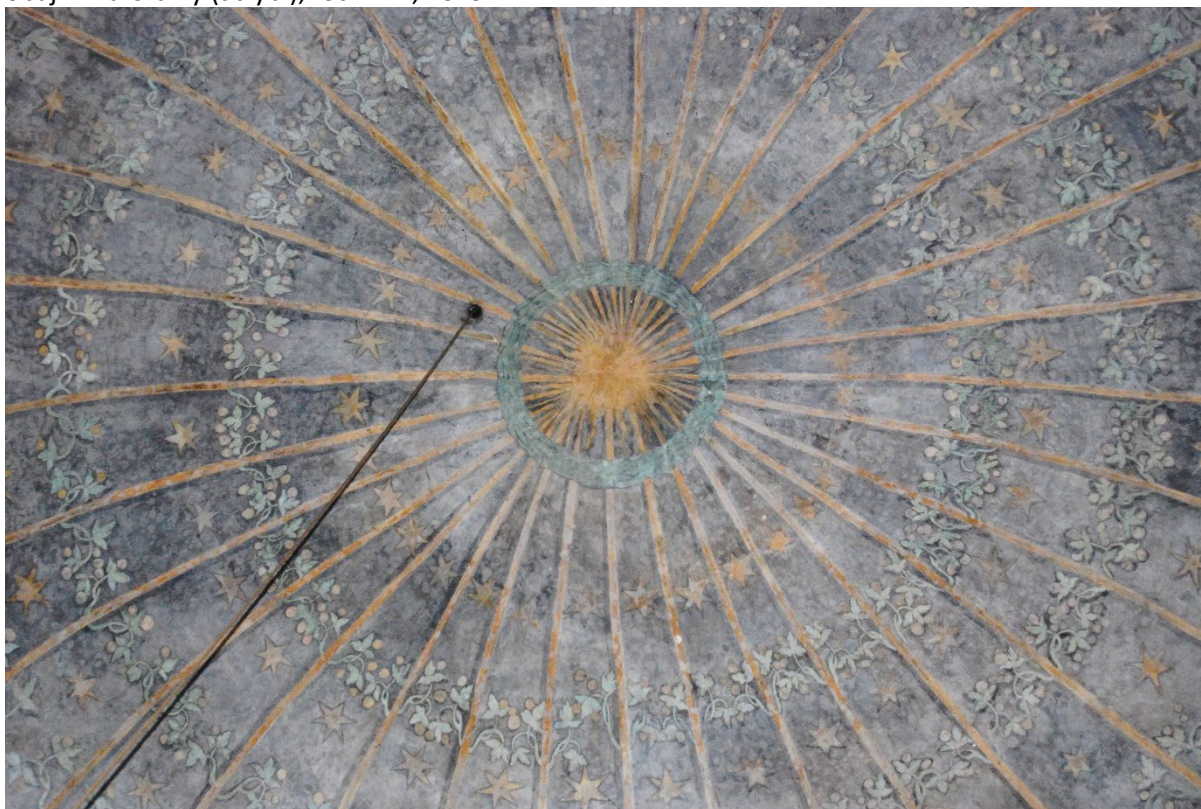
Pułtusk, kościół kolegiacki pw. Zwiastowania Najśw. Marii Panny, boczna kaplica-mauzoleum biskupa plockiego Jędrzeja Noskowskiego, ściana wschodnia, poważnie uszkodzona scena *Nawrócenie św. Pawła apostoła w drodze do Damaszku*, polichromia renesansowa, 1554-1560, technika mieszana, proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka, wyk. Wojciech oraz Stanisław Pieczonka, obaj z Warszawy (atryb.), fot. MW, 2019

Pułtusk, kościół kolegiacki pw. Zwiastowania Najśw. Marii Panny, boczna kaplica-mauzoleum biskupa plockiego Jędrzeja Noskowskiego, ściana południowa, ściana tarczowa, fragment dekoracji floralnej z kartuszem z godłem Wielkiego Księstwa Litewskiego, polichromia renesansowa, 1554-1560, technika mieszana, proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka, wyk. Wojciech oraz Stanisław Pieczonka, obaj z Warszawy (atryb.), fot. MW, 2019

Pułtusk, kościół kolegiacki pw. Zwiastowania Najśw. Marii Panny, boczna kaplica-mauzoleum biskupa płockiego Jędrzeja Noskowskiego, kopuła, widok ogólny, polichromia renesansowa, 1554-1560, technika mieszana, proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka, wyk. Wojciech oraz Stanisław Pieczonka, obaj z Warszawy (atryb.), fot. MW, 2019

Pułtusk, kościół kolegiacki pw. Zwiastowania Najśw. Marii Panny, boczna kaplica-mauzoleum biskupa plockiego Jędrzeja Noskowskiego, kopuła, pendentyw z herbem Prawdzic, polichromia renesansowa, 1554-1560, technika mieszana, proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka, wyk. Wojciech oraz Stanisław Pieczonka, obaj z Warszawy (atryb.), fot. MW, 2019

